

VIATA DE LICEU

se traieste o singura data!

Carpatii Occidentali

Carpatii Occidentali se afla situati in partea de vest (occidentala) a Depresiunii colinare a Transilvaniei, de unde aceasta denumire data dupa pozitia lor geografica.

Carpatii Occidentali, cuprinsi intre Dunare (in sud), zona Barcau-Somes (in nord), Dealurile de Vest si Campia de Vest (in Vest) si culoarul depresionar Cerna-Timis-Bistra-Hateg, Strei-Orastie (care ii desparte de Carpatii Meridionali) si Depresiunea Transilvaniei (in est), au o serie de trasaturi generale comune (care ii deosebeste de celelalte ramuri carpatice) cum ar fi:

- altitudinile mai coborate, substratul petrografic mai variat cu forme de relief diversificate;
- fragmentarea accentuata, indeosebi in partea de vest, unde s-au format depresiunile - golf;
- locuirea integrala (pana la mari inaltimi), straveche si continua, a intregului teritoriu;
- resurse diversificate (minereuri de fier, auroargentifere, bauxita, minereuri de cupru si polimetalice, carbuni, roci de constructie, pasuni, paduri, ape minerale, hidroenergie, singurle zacaminte de minereuri rare - mercur, molibden, crom, nichel, magneziu.);
- o utilizare foarte veche a resurselor de minereuri (epoca bronzului si fierului, epoca daco-romana, evul mediu) si o utilizare timpurie la scara industriala a resurselor industriei siderurgice (la Resita, Hunedoara);
- o retea de asezari rurale, foarte mult adaptata la conditiile reliefului si activitatile economice predominante, cu p frecventa mare a localitatilor cu o textura risipita si rasfirata, legate strans de hinterlandul lor apropiat;
- la acestea se aduaga un potential turistic deosebit de bogat si variat, dar insuficient utilizat pana in prezent.

Prezentare

Una dintre caracteristicile esentiale ale Carpatilor Occidentali, discontinuitatea indusa de culoarele mentionate (Campia Lugojului si culoarul Muresului), segmenteaza spatiul montan in trei unitati distincte:

Muntii Banatului - intre Dunare si Campia Lugojului;

Muntii Poiana Rusca - intre Campia Lugojului, culoarul Bistrei si Valea Muresulu;

Muntii Apuseni - la nord de Mures.

Fiecare unitate are o serie de trasaturi fizico-geografice si economico-geografice relativ distincte, care le confera caracteristici geografice proprii, atat la nivel regional, cat si la nivelul intregii tari.

Muntii Banatului

Cuprinsi intre Defileul Dunarii in sud, culoarul Timis-Cerna in est, Campia Lugojului in nord si o succesiune de dealuri in vest, Muntii Banatului reprezinta subdiviziunea sudica a Carpatilor Occidentali.

Ei par o continuare fireasca a Carpatilor Meridionali spre vest, dincolo de culoarul Timis-Cerna, in lungul caruia se afla la o altitudine cu 1000 m. mai scazuta.

Relief si subdiviziuni in Muntii Banatului

Clima hidrografia si invelisul biogeografic in Muntii Banatului

Resurse in Muntii Banatului

Populatia si asezarile omenesti in Muntii Banatului

Activitati economice in Muntii Banatului

Relief si subdiviziuni in Muntii Banatului

Altitudinile medii sunt sub 1.000 m., iar altitudinile cele mai mari sunt in Semenice (1445 m) si Muntii Almajului (1228 m. in Vf. Svinecea Mare Muntii Banatului sunt formati in mod predominant din sisturi cristaline la care se aduaga calcare, flis si roci vulcanice.

Arealele calacroase au un relief carstic foarte reprezentativ: pesteri (Pestera Comarnic), chei (Cheile Minisului, Cheile Nerei, Cheile Carasului), cursuri subterane, izvoare carstice, vai seci.

Pe flis se dezvoltă forme de relief structural, iar pe sisturile cristaline s-au conservat formele de modelare ciclica (platformele de eroziune), mai reduse altitudinal decat in Carpatii Meridionali.

In partea de vest si nord Muntii Banatului sunt marginiti de o bordura deluroasa formata din strate sedimentare friabile (depuneri submarine si litorale din timpul pliocenului) cvasiorizontale si acumulari de pietrisuri si nisipuri piemontane.

Partea centrala o constituie Muntii Semenice, mai inalti, cu platforme largi pe culmi si vai adanci pe margini.

Zona de izvoare a Barzavei, Nerei si Timisului a constituit o regiune cu vechi asezari permanente situate la altitudine.

Spre deosebire de Muntii Semenice, alcatuiti din sisturi cristaline, Muntii Aninei, situati spre vest in continuarea acestora, cu o structura si petrografie foarte complicata in care calcarele ocupa suprafet importante si dau forme reprezentative.

La nord de zona Semenice-Anina se dezvoltă, pe Valea Nerei, Depresiunea Almajului (Bazovici), o depresiune intramontana ca pozitie; in sudul acesteia Muntii Almajului, mai inalti, au la interferenta cu Dunarea un relief spectaculos indeosebi in zona Cazanelor.

Fisla calcaroasa este continuata din Muntii Aninei in Muntii Locvei iar la intersectia ei cu Valea Nerei s-au dezvoltat Cheile Nerei.

Muntii Banatului continua spre nord-vest, dincolo de Depresiunea Caras-Ezeris cu Muntii Dognecei, mai jos (615m) si "inecati" in sedimente.

Clima, hidrografia si invelisul biogeografic in Muntii Banatului.

Climatul montan este restrans la arealele mai inalte, iar climatul de dealuri caracterizeaza depresiunile si muntii jos.

Influentele submediteraneene (Austrul, precipitatii si toamne, temperaturi medii ridicate si ierni mai blande) caracterizeaza ansamblul Muntilor Banatului.

In depresiuni si pe latura nordica bat vanturi de tip foehn, iar in Depresiunea Almajului si culoarul Timis-Cerna se produc inversiuni termice.

Cel mai important curs de apa este Dunarea, care intre intrarea sa in tara (Bazias) si Orsova formeaza o zona de defileu., Defileul Dunarii.

In regim natural Dunarea avea o succesiune de bazine si sectoare mai inguste (cum sunt Cazanele), in prezent, datorita construirii S.H.N. Portile de Fier, cursul Dunarii a fost transformat intr-un lac, foarte lung si ingust, cu numeroase golfuri in zona confluentelor.

Dunarea primeste ca afluenti directi pe Caras (in exteriorul tarii), Nera (la Bazias) si Cerna (la Orsova).

Spre nord raurile sunt adunate de Timis (inclusiv Barzava). In afara lacului de pe Dunare, in Muntii Banatului exista cateva lacuri mici pentru hidroenergie si alimentare cu apa (pe Barzava si Timis) si lacuri carstice semipermanente.

In Muntii Aninei exista mari acumulari de ape subterane.

Vegetatia este formata din paduri de stejar termofil (cu cer, garnita), paduri de fag cu carpen, paduri de fag, si la partea superioara in amestec cu conifere.

Exista specii submediteraneene, indeosebi in Defileul Dunarii. Fauna corespunde etajelor de vegetatie cu prezenta unor elemente submediteraneene. Predomina, dintre soluri, cambisolurile (brune si brune acide) si molisolurile de tip redzine (pe roci calcaroase).

Rezervatiile principale sunt:

- Cazanele (floare, fauna, peisaj, relief);
- Pestera Comarnic;
- Cheile Nerei;
- Cheile Carasului.

Resurse in Muntii Banatului

Munții Banatului au resurse diverse, dar modeste cantitativ. Huila extrasă de peste 200 de ani este în curs de epuizare. În mod similar sunt rezervele de mangan și minereuri de fier.

Minereurile de cupru și minereurile polimetalice se extrag în cantități relativ reduse. Mai importante sunt resursele forestiere, pasunile și terenurile arabile.

Populația și așezările omenesti in Muntii Banatului.

Culoarul Timis-Cerna și Munții Banatului au reprezentat în perioada daco-romana un teritoriu de populare intensă. Dierna (Orsova) și Ad Mediam (Mehadia) erau puncte de tranzit obligatoriu spre Sarmizegetusa Ulpia Traiana.

În secolele XIII -XIX au existat un intens schimb de populație între Munții Banatului și Oltenia, în ambele sensuri. În prezent densitatea populației variază între 25-50 loc./kmp. în apropierea centrelor urbane (Resita, Caransebes, Oravita).

Sporul natural este foarte redus, frecvent negativ, ceea ce duce la depopularea unor așezări rurale. Există un aport alogen, ceea ce contribuie la realizarea unui echilibru demografic.

Așezările rurale, în general mici, au frecvent activități legate de creșterea animalelor, activități miniere sau ale economiei forestiere.

Așezările urbane sunt: Resita (97.000 loc.), Caransebes (32.000 loc.), Bocsa (19.000 loc.), Moldova Noua (17.000 loc.).

Resita s-a dezvoltat foarte mult datorită industriei metalurgice; are în prezent funcții mai diversificate, dar o structură urbană influențată de spațiul limitat oferit de relieful văii Barzavei.

Caransebes este principalul centru urban din culoarul Timis Cerna cu o industrie mai modestă (în care predomină prelucrarea lemnului), dar cu funcții de transport (nod feroviar, rutier, aeroport) și culturale.

Celelalte orașe au fiecare structuri urbane și funcționale proprii, astfel: Bocsa este un oraș industrial (industria constructoare de mașini); Moldova Noua este un centru industrial, cu un port la Dunare (Moldova Veche); Orsova, strămutat pe un amplasament nou și integral reconstruit, are activități industriale (industria de nave, prelucrarea bumbacului) și este un port de tranzit; Oravita are un trecut semnificativ (primul teatru românesc, centru administrativ, industrie de prelucrare a cuprului, dar cu o industrie mai modestă în prezent (textilă, lemn); Anina este un centru minier.

Activitățile economice in Muntii Banatului.

Datorită existenței unor resurse (carbuni, minereuri de fier, mangan, minereuri neferoase, lemn). Munții Banatului au intrat de timpuriu (sec. XVIII) în aria industrializării.

Extracția uleiului, în trecut foarte importantă, are în prezent mai mult o valoare simbolică. Dintre centrele de extracție (Anina, Ponor, Cozia, Baia Noua) mai important este centrul Anina; aici există, de asemenea, situri bituminoase.

Cocșeria de la Resita folosește mai mult carbune adus din bazinul Petrosani sau din import (prin intermediul portului Orsova). La Mehadia există și un mic zăcămint de carbune brun.

Minereurile de fier (extrase de la Dognecea și Ocna de Fier) și minereurile de mangan (extrase la Delinesti), ambele în apropiere de Resita, au favorizat apariția industriei siderurgice. În prezent siderurgia resiteană se bazează foarte mult pe materii prime din import.

Până în anul 1950 Resita a fost principalul centru siderurgic al țării. Există și cantități mici (magneziu, la Tisovita, crom și nichel la Dubova, ambele localități în Defileul Dunării).

Minereurile complexe (extrase la Moldova Noua, Sasca Montana) și minereurile de cupru (Moldova Noua) sunt prelucrate în alte centre, mai frecvent la combinatul chimico-metalurgic din Turnu Magurele, unde preparatele de minereuri sunt aduse pe Dunare, de la Moldova Veche.

Industria construcțiilor de mașini este localizată la Resita (unde se produc utilaje, componente pentru locomotive), Bocsa (cu utilaje agricole), Caransebes și Orsova.

La Resita se obțin produse de distilare a lemnului și caramizi refractare.

Industria lemnului prelucraza materia prima din regiune la Oravita, Anina, Orsova, Resita, Bocsa.

La Caransebes (Balta Sarata) există un combinat de industrializare a lemnului, cu vechi tradiții, care produce

cherestea, placi aglomerate si fibrolemnoase, placvaje, furnire, mobila, pe baza materiei prime adusa dintr-un spatiu mai extins.

Dintre ramurile industriei textile mai semnificative sunt prelucrarea bumbacului (Orsova), prelucrarea primara a matasii naturale (Oravita) si industria confectiilor (Resita).

Industria alimentara este prezenta in orase, dar si in localitati rurale (Bozovici) prin diferite produse.

Agricultura dispune de un fond funciar relativ redus. Pasiunile si fanetele favorizeaza cresterea animalelor. Culoarul Timis-Cerna,, dealurile din nordul muntilor, depresiunile Almajului si Oravitei formeaza impreuna a doua regiune pomicola a tarii.

Calea de comunicatie cuorund cai ferate, dintre care calea ferata Oravita-Bazias este cea mai veche din tara, sosele, transporturi aeriene si transporturi speciale.

Culoarul Timis-Cerna este strabatut de magistrala 1 Bucuresti-Timisoara, cu un nod feroviar la Caransebes (pentru legatura cu Resita) si de un drum national.

Turismul dispune de obiective notabile (Defileul Dunarii cu Cazanele, zona carstica Anina, cheile, amenajarile turistice din semenic etc.).

Muntii Poiana Rusca

O caracteristica importanta a Carpatilor Occidentali o constituie discontinuitatea acestora si separarea lor in trei areale distincte: Muntii Banatului, Poiana Rusca si Muntii Apuseni.

Muntii Poiana Rusca apar bine individualizati si delimitati de spatiile adiacente: in nord Valea Muresului ii desparte de Muntii Apuseni, spre est contactul cu zona depresionara Hateg-Stre este relativ abrupt, spre sud culoarul Bistrei cu Poarta de Fier a Transilvaniei ii desparte de Muntii Tarcu din Carpatii meridionali (mai inalti cu aproape 1.000 m), iar spre vest Bega induce in relief un culoar bine conturat.

Relieful Muntilor Poiana Rusca

Clima, hidrografia si invelisul biogeografic Muntii Poiana Rusca

Populatia si asezarile omenesti Muntii Poiana Rusca

Resursele si activitatile industriale Muntii Poiana Rusca

Relieful Muntilor Poiana Rusca

Relieful Muntilor Poiana Rusca are o serie de caracteristici care ii individualizeaza in ansamblul Carpatilor Romanesti.

Altitudinile, pe ansamblul relativ reduse, se mentin frecvent la 800 - 1000 m.; la contactul cu zonele invecinate coboara la 200 -300 m., iar altitudinea maxima este de 1374 m, in Vf.Padesu.

Substratul geologic este format este format aproape in totalitate din sisturi cristaline, la care se aduaga suprafete reduse de calcare puternic metamorfozate (marmura), roci vulcanice ("Magura" Devei) si roci sedimentare pe margini. Pe ansamblu, Poiana Rusca are aspectul unui horst bine delimitat de grabene marginale.

Muntii Poiana Rusca au culmi netede la altitudini interpretate ca platforme de eroziune.

La 1000 m exista o platforma neteda cu sate foarte vechi si drumuri de culme, pastratoare a unei vechi civilizatii rurale (este "tinutul Padurenilor").

Zona montana este intersectata de vai foarte adanci, cu desfasurare radiara, si, pe alocuri, cu trese sinuase.

Bega (si afluentii ei directi), Cerna (afluent al Muresului), vaile ce coboara spre Bistra sau Mures formeaza un foarte interesant sistem hidrografic adancit puternic in masivul Poiana Rusca.

Fiind "masivi" nu au subdiviziuni de ordinul II.

Clima, hidrografia si invelisul biogeografic al Muntilor Poiana Rusca

Climatul este caracteristic dealurilor inalte (pe margini) si muntilor josi). Are predominant influente oceanice, cu precipitatii ridicate (800 - 1.000 - 1.200 mm) si vanturile de vest.

Temperatura medie scade sensibil ca altitudine (8 gr. C pe margini, 5 gr. C pe inaltimi).

Reteaua hidrografica este colectata de Mures (Cerna, , precum si alte rauri mai mici), Bega (care izvoraste din centrul zonei montane), Timis (prin intermediul Bistrei).

Exista si lacuri de interes industrial si turistic (Cincis si Surduc). Apele subterane au, spre est, si un caracter termal (Calan).

Vegetatia este etajata: in baza zonei montane predomina padurile de stejar, urmate apoi de paduri de amestec (stejar-fag), paduri de fag, iar pe alocuri chiar in amestec cu rasinoase (la peste 1.000 m).

La altitudini mari apar si pajisti secundare care (impreuna cu terenurile agricole) au inlocuit vegetatia naturala.

Fauna este corepunzatoare etajelor de vegetatie. In Depresiunea Hategului exista cunoscuta rezervatie de zimbri. Spre Mures, in culoarul Streiului se afla parcul dendrologic de la Simeria, la vest de Deva rezervatia de fauna si peisaj "Cetatea Devei" si rezervatia forestiera Padurea Bejan.

Solurile sunt predominant cambice (cambisoluri) si podzolice (spodosoluri).

Populatia si asezarile omenesti din Muntii Poiana Rusca

Populatia este formata in regiunea marginala aproape in exclusivitate din romani. Pe margini, indeosebi in orase, exista si grupuri semnificative de maghiari (Deva, Hunedoara). Sporul natural este redus.

Densitatea populatiei este mai mare la contactul cu regiunile marginale (Hateg, Mures, Bistra) fiind de 50-75 loc./kmp. In interior densitatea este mai redusa fiind de sub 25 loc./kmp. Partea de nord este a muntilor ("tinutul Padurenilor") este mai bine si omogen populata. Exista argumente ca aceasta regiune conserva traditii so populatie foarte veche, continua si mult timp autarhica.

Asezarile rurale se concentreaza pe zone de contact, pe vai, iar in interior chiar pe culmile netede. Pe langa activitatile agricole, pastorale si forestiere o serie de localitati au activitati extractive (Ghelari, Teliuc, Ruschita, Muntele Mic) sau industriale (Nadrag, Tomesti).

Orașele sunt situate in zone marginale, adiacente, dar legate economic de Poiana Rusca.

Astfel, Deva, Hunedoara si Bistra (fost Otelu Rosu) sunt legate strans si ca pozitie si functii de zona montana. Calan, Hateg si Simeria sunt orase situate in zona Hateg-Strei, dar, cu toata aceasta zona depresionara, sunt complementare si foarte apropiate muntilor.

Deva (73.366) are functii administrative, economice si aspecte urbane proprii. Hunedoara (81.198) are ostructura preponderent industrială (industria siderurgică); in mod similar, orasele Calan si Bistra (Otelu Rosu). Simeria are o functie importanta de transport.

Resursele si activitatile industriale in Muntii Poiana Rusca

Resursele energetice sunt modeste, fiind reduse la cele hidrografice. Pe baza unor materii prime energetice aduse din alte regiuni (gaz metan din Depresiunea Transilvaniei si carbuni din Depresiunea Petrosani) au fost construite mari agregate termoelectrice din Mintia-Deva (una din cele mai mari termocentrale din tara), Calan, Hunedoara si Bistra.

Industria metalurgica este bine reprezentata si dezvoltata datorita resurselor de minereu de fier.

Deși pe ansamblul economiei rezervele de fier sunt modeste, ele au avut o mare importanta in aparitia si dezvoltarea industriei siderurgice de la Hunedoara, Bistra, Calan si Nadrag.

Minerurile de fier au un continut relativ redus de fier (20-30 %). Principalele centre de extractie sunt localizate la Ghelari si Teliuc (si alte centre mai mici).

Centru siderurgic Hunedoara isi are inceputul cu peste 100 de ani in urma. El foloseste in prezent minerurile de fier din Poiana Rusca (la care se adauga mineruri aduse din import prin intermediul nodului feroviar Simeria, huila din bazinul Petrosani, calcar siderurgic de la Sandulesti-Turda, gaz metan (adus printr-o conducta), mangan (adus din zona Vatra Dornei). Are instalatii complexe: cocserii, furnale, otelarii, laminatoare.

A fost un timp (1950-1975) principalul centru siderurgic al tarii. La Bistra si Nadrag se produc laminate, iar la Clan, fonta si semicocs.

Metalurgia neferoasa cuprinde exploatare de mineruri complexe cu un continut mai mare de cupru si zinc (Deva, Muncelu Mic) sau plumb (Ruschita). Constructiile de masini sunt concentrate la Hunedoara, Deva, Simeria

(reparatii de material rulant). La Marginea, in culoarul Begai, exista o intreprindere de produse de distilare a lemnului. Rocile de constructie extrase sunt: marmura (la Ruschita, dar si la Caprioara si Alun, in apropiere) si andezit (Deva). La Bircea se produc prefabricate, iar la Tomesti articole de sticlărie.

Resusele forestiere sunt prelucrate in centrele din jur (Hateg, Deva, Carasebes, Bistra).

Fondul funciar dispune de terenuri arabile concentrate pe margini (indeosebi in zona Strei-Hateg) si pe culmile netede din partea de nord-est. Pasunile naturale favorizeaza cresterea bovinelor si ovinelor. In zona Hateg-Strei exista plantatii pomicole ale caror produse sunt prelucrate la Hateg. Ramuri ale industriei alimentare sunt localizate si in alte orase (Deva, indeosebi).

Caile de comunicatii sunt concentrate pe margini. Pe Valea Muresului magistrala 2 trece prin Simeria si Deva. La Simeria se face conexiunea cu linia transcarpatica electrificata Filiasi-Petrosani-Simeria cu o deosebita insemnatate economica. Cai ferate locale (Simeria-Hunedoara, Caransebes-Hateg) au, de asemenea, utilizari industriale.

Soselele au traiectorii similare.

Obiectivele turistice sunt concentrate la Deva (inclusiv Cetatea Devei), Hunedoara, Hateg (inclusiv rezervatia de zimbri), Cala (inclusiv baile cu caracter local, folosite inca din timpul imperiului roman), Sarmizegetusa Ulpia Traiana (fosta capitala a Daciei romane), zona Ruschita, "Tinutul Padurenilor", Lacul Cincis si Lacul Surdus (Fardea).

Muntii Apuseni

Muntii Apuseni se afla situati la nord de Valea Muresului, fiind cea mai intinsa si cea mai diversificata unitate a Carpatilor Occidentali.

Limita lor vestica o constituie Dealurile de vest si, pe mici portiuni, chiar Campia de Vest (in dreptul Muntilor Zarandului), care patrund in interiorul depresiunilor - golf formand un teren foarte sinuos.

Limita de nord este ezitanta, deoarece structuri asemanatoare muntilor se prelungesc, prin intermediul "jugului intracarpatic", pana langa muntii vulcanici din grupa nordica a Carpatilor Orientali; conventional limita ar putea fi dusa pana la Valea Barcaului si a Somesului (la Jibou), Dealurile Crasnei si ale Salajului (apartinand Dealurilor de Vest) :inecand" aici terminatiile nordice (Plopiș, mese) ale Muntilor Apuseni.

Spre est contactul cu Depresiunea colinara a Transilvaniei se face printr-un sir de depresiuni "submontane" (Almas, Iara, culoarul Alba Iulia-Turda).

Spre sud-est Culoarul Orastie ii desparte de Muntii Surenului din Carpatii Meridionali, iar in continuare, Vale Muresului este o discontinuitate majora spre sud.

Relief si subdiviziuni in Muntii Apuseni

Clima, hidrografia, invelisul biogeografic in Muntii Apuseni

Resurse naturale si utilizarea lor in Muntii Apuseni

Caile de comunicatie in Muntii Apuseni

Populatia si asezarile omenesti in Muntii Apuseni

Relief si subdiviziuni in Muntii Apuseni

Desi reprezinta cel mai inalt sector al Carpatilor Occidentali, Muntii Apuseni abia depasesc 1.800m in partea centrala (Bihor, 1.847m; Vlădeasa, 1.834m; Muntele Mare, 1.825m).

In general, altitudinile oscileaza in jurul valorii de 1.000m.

Substratul geologic este alcatuit predominant din sisturi cristaline, la care se adauga roci vulcanice (Muntii Metaliferi, indeosebi), flis (Trascau, Padurea Craiului) si calcare (in Muntii Bihor, Codru-Moma, Padurea Craiului, Trascau).

Asociat acestor structuri geologice exista un relief diferentiat: suprafete de modelare ciclica indeosebi pe sisturi cristaline, relief structural si petrografic pe flis si calcare, relief vulcanic pe structurile eruptive.

In Muntii Apuseni au fost identificate trei platforme de eroziune, asemanatoare si sincrone celor din Carpatii Meridionali, dar mai reduse altitudinal. O trasatura distinctiva a Muntilor Apuseni o constituie si frecventa mare a fenomenelor carstice de calcare.

Exista mai multe areale, dintre care mai semnificative sunt: zona centrala Scarisoara-Padis-Cetatile Ponorului (cu ghetarul Scarisoara, sistemul subteran Cetatile Ponorului, izbucuri, ponoare etc.).

Muntii Trascaului (indeosebi cu relief de tip chei), Muntii Codru-Moma (cu platoul carstic Vascau, unde se afla

izbucul de la Calugari, un sistem subteran, pesteri, polii) si Muntii Padurea Craiului (cu pesteri deosebite, cum este Pestera Vantului, cea mai lunga din tara, Pestera Mezaid etc.).

O caracteristica importanta a Muntilor Apuseni o constituie existenta in partea lor vestica a depresiunilor-golf.

Subdiviziunile principale se pot grupa astfel:

a) in partea centrala: Muntii Bihor, Vladeasa, Muntele Mare continuati spre extremitati cu Muntele Gaina (1.484m), Muntii Gilaului si depresiunile Brad si Huedin; la izvoarele Ariesului se afla o regiune cu traditii istorice si populare intensa: Tara Motilor;

b) in sud-est sunt Muntii Trascaului (cu Cheile Rametilor, Intregalde si in prelungirea lor nordica Cheile Turzii) si Muntii Metaliferi (cu un relief de conuri vulcanice partial transformate de eroziune);

c) in vest sunt Muntii Zarandului (cu Vf. Drocea, 835m), Codru Moma (cu Plesu 1.109m), Muntii Padurea Craiului si Muntii Plopisului (Ses), despartiti prin depresiunile-golf Zarand (pe Crisul Alb), Beius (pe Crisul Negru), Vad-Borod (pe Crisul Repede); acesti munti sunt reuniti uneori sub denumirea de Muntii Crisurilor;

d) in nord, Muntii Apuseni continua prin "jugul intracarpatic" (Meses, Prisnel, Preluca) pana in apropierea Carpatilor Orientali. La vest de acest aliniament mai apare un sir de maguri (Magura Simleului si Culmea Codrului), marginite de dealuri (Dealurile Crasnei si Dealurile Salajului). Depresiunea Simleului are aspectul unei depresiuni-golf situata intre Meses si Plopis.

Clima, hidrografia, invelisul biogeografic in Muntii Apuseni

Clima acestui spatiu montan este influentata de pozitie (fiind situata pe traiectoria circulatiei vestice), altitudinile modeste si fragmentarea reliefului. Altitudinile induc, pentru o mare parte a zonei montane, un climat de dealuri, climatul montan reducandu-se ca areal doar la zona centrala.

Muntii Apuseni se remarca prin cantitatea mai mare de precipitatii fata de regiuni cu altitudini similare datorita expunerii vestice: in Bihor-Vladeasa-Muntele Mare cad peste 1.200mm/anual (in Vladeasa chiar peste 1.300mm, fiind unul dintre arealele cele mai ploioase din tara).

Depresiunile-golf din partea de vest au fenomene de inversiuni termice, iar in partea de sud-est se formeaza vanturi de tip foen. Pe ansamblul lor, Muntii Apuseni au un climat cu influente oceanice.

Raurile principale cu izvoare in Muntii Apuseni sunt: Somesul Mic (format din Somesul Cald si Somesul Rece), raurile din bazinul Crisurilor (Barcau, Crisul Repede cu Iada si Dragan, Crisul Negru, Crisul Alb), Aries si Ampoi, afluentii directi ai Muresului.

Exista cateva lacuri in depresiuni carstice (Varasoaia) si lacuri hidroenergetice (Fantanelele si Tarnita, pe Somesul Cald). Apele subterane au acumulari mari in zonele carstice. La Moneasa, Geoagiu Bai si Vata de Jos exista izvoare termale.

Vegetatia, fauna si solurile pe fondul spatiului zonal au o dispunere verticala. Predomina padurile de fag, in amestec cu cele de stejar (in zonele joase) si conifere (la 1.200-1.400m); padurile de conifere ocupa altitudinile mai mari (1.400-1.800m).

Fauna naturala, mai bine pastrata ca in alte regiuni, are specii legate de etajele de vegetatie. Predomina cambisolurile (soluri brune si brune acide) pe cea mai mare intindere, in depresiuni apar si soluri argiloiluviale, iar la mari inaltimi (peste 1.600m) apar si spodosoluri.

Rezervatiile naturale mai cunoscute sunt: Cetatile Ponorului, Scarisoara, Vadu Crisului (rezervatii speologice), Ighiu, Detunata, Dealu cu Melci, Bratca (rezervatii geologice si paleontologice), Intregalde (rezervatie floristica, unde floarea de colt se afla la cea mai mica altitudine).

Muntii Apuseni au resurse variate: minereuri de fier, carbuni inferiori, minereuri complexe si auroargintifere, mercur, molibden, bauxita, roci de constructie, pasuni, paduri, hidroenergie, ape termale si un potential turistic deosebit.

Populatia si asezarile omenesti in Muntii Apuseni

Muntii Apuseni sunt populati integral, pana la altitudini mari (1.400-1.600m), unde exista asezari permanente si cvasipermanente.

O populatie straveche si continua caracterizeaza acest spatiu considerat, pe buna dreptate, un nucleu al etnogenezei poporului roman.

O foarte interesanta constatare, prea putin cunoscuta, despre locuitorii din Muntii Apuseni: aici furtul (hotia) este un fenomen necunoscut sau cel putin nepracticat pana cu putin timp in urma.

Densitatea populatiei are in prezent valori medii de 50loc/km², mai ridicat in depresiuni si vai si mai reduse proportional cu inaltimea. Sporul natural este de 5', relativ redus in comparatie cu valorile din alti ani.

Un grup original de locuitori il constituie motii, care locuiesc pe Aries si Crisul Alb.

Asezarile rurale sunt in general mici si mijlocii. O mare parte dintre acestea au o textura risipita, cu "cranguri" situate la distante mari unele de altele, cum ar fi asezarile componente comunelor Bistra, Scarisoara, Albac, Horea, Vidra, Bucium etc.

Pe vai si in depresiuni s-au dezvoltat asezari adunate, unele cu aspect liniar.

In cadrul functiunilor economice se imbina activitatile agricole (cresterea animalelor indeosebi), miniere, industriale si turistice. Exista numeroase localitati cu profil minier (Baia de Aries, Rosia Montana, Tebea etc.), industrial (Astileu, Gura Barza, Rosia Montana, Baita, Chiscadaga) si turistic (Moneasa, Geoagiu Bai, Vata de Jos).

Orasele sunt de dimensiuni mici: Abrud (cu traditii istorice si miniere), Campeni (cu industria lemnului), Brad (cu exploatare de minereuri, carbuni, industrie de prelucrare a minereurilor neferoase), Zlatna, Ampelum in antichitatea daco-romana (centru de exploatare si prelucrare a minereurilor neferoase), Nucet (cu exploatarea de molibden de la Baita), Vascau, Stei, Beius, Sebis, Alesd (un oras deosebit de industrializat), Huedin, Simleul Silvaniei.

Pe margini s-au dezvoltat orase mai mari: Alba Iulia, Turda, Zalau, Aiud, Cluj-Napoca.

Resurse naturale si utilizarea lor in Muntii Apuseni

Muntii Apuseni dispun de resurse energetice modeste, dar de importante resurse de minereuri neferoase si roci de constructie.

In bazinul Brad se exploateaza carbune brun din apropiere, utilizat in cea mai mare masura la termocentrale.

La limita nordica, in zona deluroasa marginala exista exploatarile de lignit din bazinul Barcaului si de carbune brun din bazinul Almajului (acestea sunt localizate evident in afara zonei montane propriu-zise).

Resursele hidroenergetice sunt valorificate partial prin hidrocentralele de pe Somesul Mic (Tarnita, Mariselu, Gilau), Iada si Dragan.

Minereurile de fier din Muntele Mare (Baisoara) si Muntii Gilaului (Capusu Mic), desi de proportii reduse, plaseaza aceasta unitate pe locul al doilea (dupa Poiana Rusca) in productia interna de fier, cu aproximativ 1/3.

Minereurile auroargintifere au traditii vechi de exploatare si utilizare. In antichitatea daco-romana centrele principale erau Zlatna si Rosia Montana.

In prezent acestea se extrag la Baia de Aries, Bucium, Rosia Montana, Zlatna, Baita, Musariu, Criscior si se prelucreaza la Zlatna si Brad.

Bauxita se extrage din Muntii Padurea Craiului la Varciorog, Rosia, Dobresti, Zece Hotare, dupa care se prelucreaza primar in apropiere (la Dobresti si Chistag), de unde se transporta la Oradea, pentru transformarea bauxitei in alumina.

La Izvorul Ampoiului se extrage mercur, iar la Baita (de Nucet) exista minereuri de molibden.

Minereurile complexe (de cupru, plumb, zinc) se exploateaza la Baita, Sacaramb, Rosia Poieni.

Diferite utilaje si masini pentru industria miniera se produc si se repara la Brad, Stei (Petru Groza), iar alte

produse metalice se obtin la Huedin si Sebis.

La Zlatna se produc acid sulfuric, produse abrazive si electrochimice, iar la Aghires, cerneluri.

Datorita alcatuirii geologice, industria de extractie a materialelor de constructie are o raspandire larga. Se extrag urmatoarele roci:

- granit (la Radna, Zam, Savarsin), bazalt (la Branisca) si andezit (Vata de Jos, Varfurile);
- marmura (la Moneasa, Vascau);
- travertin (la Banpotoc);
- argila refractara (Alesd, Aghires), caolin (Aghires), diatomita (Minisu de Sus, in Muntii Zarandului), gresie etc.;
- calcare se extrag la Sandulesti (pentru Turda si Hunedoara), Alesd, Baita (pentru fabrica de ciment de la Chiscadaga);

Industria materialelor de constructie produce ciment (Chistag, Turda, Chiscadaga), azbociment (Chistag), produse refractare (Astileu, Turda, Alba Iulia), prefabricate din beton (Chiscadaga, Simleul Silvaniei), articole de sticlaria (Poiana Codrului si Padurea Neagra) etc.

Fondul forestier relativ bogat si diversificat a favorizat dezvoltarea industriei de prelucrare a lemnului in centre mai mici situate in zona (Campeni, Huedin, Beius, Brad, Stei, Sebis etc.) si ofera materie lemnoasa semiprelucrata unor combinate de industrializare (Arad, Gherla) sau fabrici de mobila (Oradea, Cluj-Napoca, Aiud, Turda, Zalau).

Industria textila si alimentara s-a dezvoltat in localitatile urbane (Brad, Campeni, Abrud, Stei) si chiar in asezarile rurale (Baia de Aries).

Ponderea relativ redusa a terenurilor arabile (mai intinse in depresiuni) este compensata de suprafetele cu pasuni si fanete care permit dezvoltarea unor activitati importante de crestere a animalelor (bovine si ovine indeosebi).

Muntii Apuseni au si un deosebit potential turistic (fenomene carstice, traditii istorice, cum ar fi targul de pe muntele Gaina etc.).

Cale de comunicatie in Muntii Apuseni

Cai ferate si soselele de importanta deosebita traverseaza marginea de nord (Cluj-Napoca-Ciucea-Oradea) si marginea de sud (Alba Iulia-Arad) a Muntilor Apuseni.

In interior exista o retea feroviara de penetrare pe vai (Arad-Brad, Oradea-Vascau, Deva-Brad, Alba Iulia-Zlatna) si o retea rutiera de legatura. Intre Turda si Abrud circula ultimul tren de cale ferata ingusta ("mocanita").

Depresiunile din Muntii Banatului sunt:

- Depresiunea Almajului;
- Depresiunea -Ezeris;
- Depresiunea Oravitei.

Cheile Nerei

Cheile Nerei se formeaza intre Muntii Locvei si Muntii Poiana Aninei.

Influentele climatice exterioare

Influentele climatice exterioare ce se propaga pe fondul climatului in zona Muntilor Banatului sunt de nanta mediteraneana, evidente mai ales pentru altitudinile mai joase; ele se manifesta prin ploi de toamna si ierni blinde.

Cursurile de apa ce dreneaza Muntii Banatului si Muntii Poiana Rusca sunt urmatoarele:

- Timis;
- Mehadia;
- Cerna;
- Barzava;
- Caras;
- Minis;
- Nera;
- Bega;
- Mures;
- Cerna (afluent al Muresului);

- Strei;
- Rau Mare;
- Bistra.

Apele curgatoare din Muntii Banatului si Muntii Poiana Rusca pe care s-au realizat acumulari antropice sunt:

- pe Dunare - Lacul Portile de Fier;
- pe Barzava - Lacul Valiug, Lacul Gozna, Lacul Secu;
- pe Cerna - Lacul Cincis (Lacul Teliuc).

Drumul de interes european E70

parcurge Culoarul Timis-Cerna (Orsova - Caransebes spre Lugoj) si Timisoara iar E68 urmareste Valea Muresului (Nadlac - Arad - Deva).

Rezervatiile naturale si elementele ocrotite din Muntii Banatului Muntii Poiana Rusca sunt:

- de peisaj si de flora: Cazane, Cetatea Devei;
- de flora si de fauna: Dumogled;
- paleontologica si geologica: Comarnic;
- parc dendrologic: Simeria.

Obiectivele turistice de mare frumusetate din Muntii Banatului sunt :

- Cheile Nerei, Minisului, Carasului;
- Pestera Comarnic din Muntii Aninei;
- Complexul turistic Semenici;
- Defileul Almajului cu elemente etnografice si de folclor.

Depresiunile "golf" drenate de cele trei Crisuri sunt:

- Depresiune Zarand;
- Depresiune Gurahont;
- Depresiunea Brad;
- Depresiune Vad-Borod.

Trecatoare care a permis construirea caii ferate Deva-Brad

Dintre pasurile: Ciuce, Valisoara si Bucium Pasul Valisoara a favorizat construirea secventa feroviara Deva - Brad.

Cursurile de ape din Muntii Apuseni pe care s-au efectuat lucrari de interes energetic sunt:

- Somesul Cald;
- Somesul Mic;
- Crsul Repede;
- Iada;
- Dragan.

Rezervatiile naturale ale biosferei din Muntii Apuseni sunt:

- floristica - Intergralde;
- forestiera - Padurea Bejan.

Carierele de roci din Muntii Apuseni (pe tipuri) sunt:

eruptive:

- granite - Radna, Savarsin, Zam;
- bazalte - Branisca;
- andezite - Deva.

metamorfice:

- calcare policrome - Moneasa, Vascau, Caprioara;

sedimentare:

- travertin - Banpotoc;
- caolin - Arghiresu;
- calcare - Sandulesti.

Orasele cuprinse in limitele Muntilor Apuseni:

- Brad;
- Abrud;
- Campeni;
- Beius;
- Zlatna;
- Sebis;
- Alesd;
- Nucet;

- Vascau;
- Stei;
- Huedin;
- Deva;
- Simeria.

Orase situate in Muntii Apuseni pe drumul transcarpatic E79:

- Beius;
- Brad;
- Deva.

Depresiunile si culoarele depresionare care dau aspectul insular Muntilor Apuseni

Muntii Apuseni sunt situati intre Valea Muresului la sud si Valea Somesului si a Barcaului la nord. Depresiunile si culoarele depresionare din jur accentueaza pozitia insulara a acestor munti. Aceste sunt:

- Depresiunea Simleu;
- Depresiunea Almas;
- Depresiunea Huedin;
- Depresiunea Iara;
- Culoarul Turzii;
- Depresiunea Alba-Iulia;
- Culoarul Orastiei,

Tipurile de sate ce se intalnesc in Muntii Apuseni luind in considerare modul de distributie in teritoriu a gospodariilor sunt:

- dupa modul de distribuire a gospodariilor in teritoriu este caracteristic satul risipit sau imprastiat, cu gospodariile despartite prin fanete si pasuni; pe vai sunt sate lineare, iar in depresiunile intramontane apare satul compact, cu casele lipite perete de perete;
- dupa numarul locuitorilor, sunt sate mici, sub 500 de locuitori, numite "cranguri".

Pesterile considerate obiective turistice deosebite din Muntii Apuseni sunt:

- Pestera Scarisoara;
- Pestera Ursilor de la Chiscau;
- Pestera Meziad;
- Pestera Vantului.

Limite Muntii Banatului:

N: Campia Lugojudului si Dealurile Buziasului
S: Valea Dunarii
E: Culoarul Timis-Cerna
V: Dealurile Tirolului

Culmi muntoase Muntii Banatului:

Semenic - 1446 m. in Vf. Semenik
Almaj - 1224 m. in Vf. Svinecea Mare
Aninei - 1160 m.
Locvei - 727 m.
Dognecea - 617 m

Depresiuni, culoare tectonice Muntii Banatului:

Almaj (Bozovici)
Caras-Ezeris
Oravitei

Pasuri, trecatori, defilee Muntii Banatului:

Domasnea 540 m.
Culoarul Timis-Cerna
Defileul Dunarii

Ape curgatoare Muntii Banatului:

Timis
Barzava
Nera
Mehadia
Caras
Minis
Cerna
Dunarea

Lacuri de acumulare Muntii Banatului:

Portile de Fier pe Dunare
Valiug pe Barzava

Rezervatii floristice si faunistice Muntii Banatului:
Cheile Nerei

Rezervatii de peisaj si flora Muntii Banatului:
Cazane

Rezervatii speologice Muntii Banatului:
Comarnic

Orase Muntii Banatului:

Resita
Caransebes
Bocsa
Anina
Oravita
Moldova Noua
Orsova

Limite Muntii Poiana Rusca

N: Defileul Muresului
S: Culoarul Bistrei
E: Depresiunea Hateg
V: Dealurile Lipovei

Culmi muntoase Muntii Poiana Rusca
Poiana Rusca - 1374 m. In Vf.Padesu

Depresiuni, culoare tectonice Muntii Poiana Rusca
Hateg
Culoarul Bistrei

Pasuri, trecatori, defilee Muntii Poiana Rusca
Poarta de Fier a Transilvaniei 700 m.
Defileul Deva-Lipova (Mures)

Ape curgatoare Muntii Poiana Rusca
Bega
Bistra
Strei in Depresiunea Hateg
Raul Mare in Depresiunea Hateg

Parcuri dendrologice Muntii Poiana Rusca
Simeria

Orase Muntii Poiana Rusca

Otelu Rosu
Deva
Simeria
Hunedoara
Calan
Hateg
Orastie
Cugir
Simeria
Sebes

Limite Muntii Apuseni

N: Vaile Barcau si Somes
S: Valea Muresului
E: Podisul Transilvaniei
V: Dealurile si Campia de Vest

Culmi muntoase Muntii Apuseni

Bihor - 1849 m. in Vf.Bihor
Gaina - 1467 m.
Metaliferi 1080 m.
Muntele Mare 1826 m.
Trascau
Zarand 836 m. in Vf.Drocea
Codru-Moma 1112 m. in Vf. Plesu
Padurea Craiului
Plopis (Ses) - 776 m.
Jugul intracarpatic
Muntii Meses
Dealurile Prisnel
Preluca
Dealul mare

Depresiuni. culoare tectonice Muntii Apuseni

Zarand
Gurahont
Brad
Beius
Vad-Borod
Simleu
Huedin
Zlatna

Pasuri, trecatori, defilee Muntii Apuseni

Ciucea
Bucium 725 m.
Valisoara 461 m.
Defileul Deva- Lipova (Mures)

Ape curgatoare Muntii Apuseni

Barcau
Crasna, Agriș
Almas
Crisul Repede
Crisul Negru
Crisul Alb
Ampoi
Aries
Hasdate
Somesul Rece
Somesul Cald
Somesul Mic
Mures
Iada
Dragan

Lacuri de acumulare Muntii Apuseni

Lacurile de acumulare de pe Somesul Cald:
Dragan
Iada

Rezervatii floristice Muntii Apuseni

In Muntii Trascau Intregalde

Rezervatii de peisaj si de flora Muntii Apuseni

Cetatile Ponorului
Cetatea Devei

Rezervatii forestiere Muntii Apuseni

Padurea Bejan (in Muntii Metaliferi)

Rezervatii speologice Muntii Apuseni

Scarisoara

Vadu
Crisului

Rezervatii paleontologice si speologice Muntii Apuseni

Dealul cu Melci
Muntele Vulcan
Detunatele
Bratca

Ighiu

